

СРП ГАЗИ

Дете Реља беше млад као капља, леп као зора, висок као јаблан, опасани витез кнеза Стефана Лазаревића, јахао је у првом реду његових околопника.

Тек што дечју душу отвори Реља, отац му Голубан погибе у Косовском боју, уз раме кнеза Лазара. Погибе тако да и о њему јуначке песме певају. Кад оно турски цилит обори Лазаревог зеленка, даде пријатељу Голубан свога ђогата и настави пешке да се бори. Пошто се бој сврши, нашли су га самог. Лежи Голубан, као стуб огњени у сјајном оклопу, још стиска свој дуги мач зелен као трава. Око њега, у кругу, насип од посечених Турака, могао би уставити и Лаб и Ситницу. А када после Косовског боја непрегледно јато белих голубова узлете ка небу, веле, могао си га познати као трећег у лету. Пред свима голуб Обилића, небеске путе шири, за њиме голуб кнеза Лазара с крстатом круном на глави, а трећи је голуб великога слуге Голубана. Можда је тада с њима и српска верност одлетела, да се једва понекад у српске душе поврати.

Сада кнез Стефан води пет хиљада српских ратника, коњика и пешака, светле се они као сунце у неверничкој Бајазитовој војсци. Мора Стефан, турски подручник, да помогне грозном турском цару, који му погуби оца, таква је Божја воља и казна. Хоће Бајазит с монголским каганом Тимуром да се потуче, две ће дивље иноверне војске да се сукобе, и међу њима пет хиљада православних хришћана, сваки с крстом на оклопљеним грудима.

Изиђоше у широко поље испод тврдога града Ангоре, усред Турђије, тринаест лета иза оног Видовдана, још се српска крв на Косову шири. Сам кнез Стефан своје ратнике уређује, пешаке заштити великим штитовима, коњике оклопнике у клин постави, да челични кљун буду он и дете Реља.

Моли се Реља непрестано. Оченаш чита, свеце призива, као пријатеље, као суседе: „Укрепи Свети Јоване, подигни Свети Аранђеле, усправи Свети Георгије!“ И очевој се сени жарко замоли: „Помози да те будем достојан, оче!“

Шта ли је тад Господ могао рећи Алаху?

Зајечаше рогови и бубњеви, закликташе хоце и дервиши, вриснуше монголски и татарски коњи и јахачи, сударише се две црне војске, помешаше у дивљем нереду, кољу се као курјаци. Усред те стеге и писке, боре се блиставим оружјем српски ратници, у савршеном поретку сложено секу, смирено и жестоко. Сваки час на њих удари монголски и татарски чопор – тек да се од-

бије и распе. Проређују се чете и буљуци, тумени¹ и чамбули². У првом реду дете Реља простире невернике, чини му се да његов дуги мач и сам Оченаш пева, да све широко ангорско поље одјекује.

Када бисмо могли и данас тако да се уредимо, као да смо једним опасани пџасом, не би нам наше виле кукале а туђи пси певали, записано је лепим арапским словима, сличним змији што пузи по песку. Са једног кургана³ надгледао је битку каган Тимур Хроми, освајач света, смрти брат. Око њега су пободена копља с привезаним црвеним коњским реповима, у крв умоченим, знак да је срдит војсковођа и да нема милости за побеђеног непријатеља. Запе кагану за око муњама омеђени српски оклопљени облак, из којег непрекидно севају копља и мачеви. И питао је победник у свим ратовима своје мирзе⁴ и нојоне⁵ чији су то љути ратници и дивио се како косе његову војску.

Али та многа војска надвлада Бајазитову. Виде кнез Стефан како Тимурови нукери⁶ пронеше у кавезу, као звер, заробљеног Бајазита. Жудно се у себи син захвали Свевишњем што понизи и покара душманина српскога рода и убицу Светога кнеза Лазара.

Шта ли је тад Алах могао рећи Господу?

Ваљало је по томе кнезу Стефану да своје ратнике спасава. Обрте их у месту и поведе из тишме према западу, где се сунце клони и снагу купи да се снова на истоку роди. Малено је јато Срба узлетело ка небу, а неверника се насекли као грања. Таква беше Божја воља и правда. У заштитницу кнез одреди дете Рељу и даде му стотину оклопника, морао је да принесе жртву. Само Стефан, преко коња, загрли Рељу, друга из детињства, цикнуше оба панцира, па с осталима оде. У Цариград, право, да постане српски деспот и одложи докле може страшно турско коље.

После Ангорске битке дуго се овде, где теку три Мораве, певушила песма о сину који би радо свој усуд за очев променио. А пошто деспот премигну, освануше у њој и ови стихови:

*Високо на коцу, сувише близу Боџу,
коџа да моли раја усред храсџова џаја?*

Српски одред је одмицао, Реља и стотина испречише се као зид. С урликом се на њих залетела многобројна монголско-татарска потера, нагонила ројеве стрела. Но жарани оклопљени бедем тај усковитлани јуриш заустави у месту. Коси сунчеви зраци скупише се као мало сунце на сваком српском шлему и мачу. Ништили су као пламен српски оклопници, и сама смрт за ча-

¹ *тумени* – монголски одред од хиљаду коњаника.

² *чамбули* – татарски одред од више стотина коњаника.

³ *куџан* – брежуљак подигнут изнад гроба древног јунака или поглавице.

⁴ *мирза* – татарски великаш.

⁵ *нојон* – монголски великаш.

⁶ *ишима* – гужва, стиска.

сак на њихову страну пређе. Блажени мир ступи у Рељину душу, не штити више душмане него своје.

Мало је верника у овој долини плача, неверника много. Спасен је српски одред, већ га ни соко назрети не може, али је заштитница изгинула, једва десетина још сложено сече и умире ћутке. У Рељиној десници као да се утројио мач. Тада се Татари у прашину баце и пузећи ножевима пресеку тетиве Рељином бојном хату. Сруши се големи вранац, но се Реља дочека на ноге и опет измахне мачем. Не смеде нико да му приђе. Измакне се лукави, један вештак напе јаки лук, кроз уски отвор за очи на визиру витеза устрели.

Лежи дете Реља, као стуб огњени у сјајном оклопу, још стиска свој дуги мач зелен као трава.

Дивили се победи у смрти сурови Тимурови ратници, међу собом беседили:

– Ово је јунак, газија!

Онда се јунаштво ценило понад свега, и дивљи су знали да је тек у смелости семе слободе, а ми питоми, ево, не знамо.

Одрекну се похлепни плена богатога, реше да таквога јунака достојно сахране. У дубоку раку положи дете Рељу са свим оружјем, по своме обичају с њим укопају и његовога вранца, та неће ваљда у рај пешице. Изнад гроба наваљају брдо земље и камења, подигну високу могилу, курган.

Кажу да је тога дана у Хиландару мало звоно зазвонило, као што је оног Видовдана велико само од себе сву ноћ бречало.

Пошто се измакне време, у близини оне могиле оснују насеље и по њој га назову Срп Гази – Српски Победник. И данас ту, под тим именом, иноверни живе. А када неки наш, православни, тамо залута, прекрсти се, помене Распетога, зазебе и огреје се у дну душе. Као да плану свеће од леда, јер туга и нада су једно.